

HITLER SHOW

DE LA CANDOARE LA TEROARE

Tragismul comediei este, poate, cea mai ofertantă calitate pe care un text dramatic o conține. Situațiile dramatice care mențin tensiune scenică, amplifică reacții și presupun o paletă interpretativă generoasă și, totodată, sunt livrate într-o formulă de expresie structurată în jurul comicului intrinsec, devin cele mai consistente ustensile din trusa meșteșugului scenic. O farsă, la adăpostul căreia se pot spune adevăruri incomode și face cele mai inconfortabile acțiuni, este unul dintre subgenurile care îmbină inteligent autoironia amară, caricatura, drama, comentariul social și include între falduri de umor teme de impact. Râzi de ceea ce vezi, dar te înfiori de realitatea din afara scenei; aceleași personaje ale căror trăsături hiperbolizate în cheie comică provoacă un hohot general, frisonază și crispează direct proporțional în viața reală.

Mein Kampf de George Tabori, în regia lui Itay Tiran, montat la Burgtheater din Viena este un spectacol ce realizează o simbioză pertinentă între figura reconvertită în caricatură a lui Hitler și mijloace actoricești performante. E nevoie de o măsură bine drămuțită, de curaj chiar, pentru a putea menține echilibrul fragil între percepția inevitabil gata formată despre cine a fost Hitler, din cauza Răului iremediabil pe care l-a produs umanității, și întâlnirea artistică solară cu un personaj desprins din candoarea filmelor mute. Mecanismul caricaturizării funcționează impecabil pentru că nu doar forma e redată pe scenă; Hitler cel tânăr, stângaci, greoi, antitalent la desen, neinstruit, fragil, în care se găsesc doar germenii fanatismului și tendințele extremiste, nu e doar o carcasă de gaguri. Sinceritatea dezarmantă a interpretării, asumarea foarte tranșantă a trăsăturilor exprimate voit gonflat, gândul fluent care curge constant pe dedesubtul reacțiilor sale, relația pe care o menține cu partenerii de joc și ritmarea foarte precaută a transformării în monstrul ce a ucis umanitatea din om, la jumătatea secolului trecut, sunt modalitățile bine articulate prin care Marcel Heuperman conturează cu farmec și carismă un parcurs nuanțat, ce devine piatra unghiulară a întregului construct scenic.

Convenția instaurată prin spațiul ermetic, care claustrează – creat de către Jessica Rockstroh ca o anticameră neutră, capitonată cu lemn, în care poți intra sau ieși doar demolând pereți –, oferă cheia de interpretare a relațiilor din scenă. Un loc poate fi totodată și *safe space* și cameră de tortură; un punct suspendat în timp, în care așteptarea amenințătoare a ceva ce stă să se întâmple planează

prin insule de lumină, sunete de departe sau intruziuni bruște ce dezmembrează aparenta armonie. Conviețuirea dintre cei patru pereți are poezia unui sitcom bine scris, ce poate bucura preț de o seară o familie convențională. Glume, poante, schetchuri (scheciuri) – o atmosferă de stand-up de calitate animă sala în timp ce pe dedesubt rămâne gustul amar al conștientizării adevăratei identități a bufonului cu trup masiv și hazliu din fața noastră.

Cei doi colocatari ale căror vieți sunt tulburate de apariția tânărului Hitler, cel pornit în căutarea gloriei artistice, Herzl (Markus Hering) și Lobkowitz (Oliver Nägele) sunt un Vladimir și un Estragon care își întâlnesc anti-Godot-ul. Doi clowni cu bune intenții, antrenează, fără voia lor, un geniu al crimei. Dacă Lobkowitz rămâne un pansiv romantic ce observă, doar neputincios și detașat ascensiunea lui Hitler, Herzl îi e mentor, prieten, tutore, profesor, prieten și tată, inocent, dar direct răspunzător pentru devenirea de mai târziu. Metafora acestei relații în care evreul de bună credință îl dădăcește pe Hitler cel rudimentar și prea puțin scilipitor, alimentându-i încrederea în sine până la demența egocentrismului, conține cea mai pregnantă forță de impact în construcția relațiilor scenice. E puternică, densă și emoționantă această ramă în care cei doi actori balansează polii puterii în scenă.

Markus Hering, jalonează fluent și carismatic, dinamic și cu sinceritate autentică, energic și emoționant cu mulțimea de nuanțe pe care evreul cel isteț și sufletist Herzl le conține. E mucalit, circumspect, bun întreprinzător, descurcăreț, acest perpetuum mobile uman care e motorul întregii acțiuni. Un mic dumnezeu al celulei de lemn ce servește drept matriță în care se formează prototipul Răului cu chip uman pe nume Hitler. Șiretenia inconștientă și omenia înăscută coabitează și se compensează în acest personaj bine articulat, care poate chiar convinge și o lacrimă să cadă cu monologul său. Oliver Nägele are statura unui uriaș blând, care prin prezență contrabalansează just acțiunile din scenă. Glumele-copertă pe care le spune în debutul și finalul spectacolului sunt semnele de punctuație necesare ale acestei farse. Răbdarea sa, apoi, plasarea în spațiu deloc civilă și, totodată, cu nimic ostentativă, devine un centru de interes în momentele de respiro – îl cauți cu privirea pentru a-ți confirma că totul e încă în regulă.

În ultima treime a spectacolului, odată cu metamorfoza tot mai galopantă a lui Hitler, elementele absurde și suprarealiste din scriitură de-

vin contraponderi ce converg spre un punct culminant acut. Doamna Moarte (Sylvie Rohrer) e prezența feminină, cu voință masculină, aproape, care îl recrutează pe promițătorul Hitler drept emisar al morții, cu cinism, relaxare, farmec și sânge rece. Seducătoare și lipsită de afecte, această trădare a morții personalizate, care îl ia sub aripa sa protectoare pe cel mai performant călău, devine o imagine ce estompează brusc notele comice și introduce noua turnură a convenției. Himmlisch (Rainer Galke), bruta cu instincte criminale ce dă rămă savuros tot ce îi iese în cale și torturează satisfăcut trupuri lipsite de apărare este metafora concretă a forței brute animate de o voință exterioară, aproape hipnotică. Brațul puternic al unui Goliat aflat în slujba lui Hitler cel incapabil de acțiune, dar cu o putere de persuasiune inegalabilă devine imaginea sugestivă a unui episod ieșit din matca istoriei.

Mein Kampf de la Burgtheater Viena este un spectacol ambivalent, ce combină în proporții juste calitățile artistice cu temele de reflecție necesare. Cât de confortabil putem râde astăzi de marile greșeli ale trecutului? Cât de recognoscibile ne sunt vina și responsabilitatea prezentului pentru deciziile greșite ce amenință a se repeta? Caricatura, comedia, paralelele inteligente și imaginea voit distorsionată, virată în burlesc, a unui personaj aflat la polul acestor calități benigne funcționează drept o prismă de siguranță prin care putem privi de la adăpost rănile neînchise ale celor mai absurde decenii din istoria umanității.

Marcel Heuperman

foto Marcella Ruiz Cruz

Burgtheater Viena – *Mein Kampf* de George Tabori. Traducerea: Ursula Grützmacher-Tabori. Regia: Itay Tiran. Decorul: Jessica Rockstroh. Costumele: Su Sigmund. Muzica: Dori Parnes. Lighting designul: Michael Hofer. Dramaturgia: Alexander Kerlin. Cu: Markus Hering, Oliver Nagele, Marcel Heuperman, Lili Winderlich, Sylvie Rohrer, Rainer Galke. Data premierei: 9 octombrie 2020.